

Reflecties Psalm 4 Psalmenvesper 14 mei 2017 Pieter Versloot

De man in psalm 4 overkomt iets, wat ons allemaal kan gebeuren. Of misschien is het je al eens overkomen: Hij wordt vals beschuldigd van iets, door mensen die het voor het zeggen hebben (“machtigen”, 3). Mensen waar hij niet tegenop kan. Op basis van verzonnen feiten nagelen ze hem aan de schandpaal.

Onverwacht staat ie voor het oog van iedereen in zijn hemd. (“wordt ie te schande gemaakt”) Je staat machteloos in zo’n situatie en je bent kansloos: Probeer mensen maar eens te overtuigen dat het anders is. Dat is onbegonnen werk. De twijfel over je integriteit is gezaaid en de roddels zijn je ver vooruit. Die roep je niet even terug. “Er zal toch wel iets van waar zijn” zeggen mensen dan. “Waar rook is, daar moet vuur zijn.”

Niet voor niets spreekt het negende gebod van de tien geboden, de grondwet van alle geboden, zich sterk uit tegen zulke valse beschuldigingen: “Leg over een ander geen vals getuigenis af.” Eén valse beschuldiging kan namelijk je leven verwoesten. In het dorp waar ik opgroeide, werd iemand één keer beschuldigd van diefstal. Dertig jaar later werd hij nog altijd “de dief” genoemd. Mensen kunnen je niet meer los zien van het vermeende misdrijf. Ze geven je levenslang. Ze zetten je klem in hun beeld van jou: “eens een dief, altijd een dief”.

De meeste mensen vallen na een valse beschuldiging niet al te best in slaap. Daar kunt u misschien wel over meepraten. “Je in vrede neerleggen en meteen inslapen” (9) lukken niet echt. Groot onrecht, oneerlijk behandeld worden laat niemand koud. Onrecht schreeuwt om recht. Veel mensen krijgen letterlijk de neging te roepen, als ze onterecht worden beschuldigd.

De man in psalm 4 is daar geen uitzondering op: hij “roept”. Hij richt zijn roep niet op menselijke instanties. Hij roept een andere instantie erbij: God. Hij geeft daar een reden voor: Hij kent God als iemand “die recht doet”. (2) Dat roepen tot God klinkt ons al snel vreemd in de oren. Wat heb je eraan iemand erbij te roepen van wie je maar moet aannemen dat le bestaat. Dat kan maar zo wachten worden totdat je een ons weegt, totdat er iets gebeurt. Als er al iets gebeurt.... Nu had de man waarschijnlijk ook niet zoveel keus: Hij was zo buiten de groep komen te staan, dat God de enige was, die hij nog over had. Dan kun je allicht een lijntje naar boven gooien..

Aanvankelijk gebeurt er niet veel. Hij moet echt zijn best doen door God gehoord te worden. Maar, hij blijft bidden en hij vraagt om drie dingen: 1. Dat le gehoord wordt door God, 2. Dat God hem welgezind is (“genadig”): Dat betekent dat Hij iig 1 persoon heeft, die er voor hem is nu hij bij de groep in ongenade is gevallen, en 3. hij vraagt God om ruimte. “Geef me ruimte als ik belaagd wordt/ lett.: Geef me ruimte in mijn benauwdheid,” kun je ook vertalen. (in vs. 2)”, zegt ie. Vroeger deed hij gewoon mee in de gemeenschap met alles en iedereen, ademde hij zonder erbij na te denken in en uit. Hoorde hij er gewoon bij. Maar nu wordt hij omringd door beschuldigende ogen, wijzende vingers en oren die niet openstaan voor zijn kant van het verhaal. Als een ondoordringbare muur staan ze om hem heen. Hij staat er alleen voor en hij heeft het spaans benauwd.

Wat doet die God van hem, tot Wie hij bidt met zijn vragen? Hij doet iets anders dan hij met veel mensen in andere psalmen doet. In nogal wat psalmen bevrijdt God mensen. Treedt Hij krachtig op, grijpt Hij in en haalt Hij mensen uit de situatie. In deze psalm gebeurt dat niet. De belagers worden niet verwijderd, het onrecht wordt niet rechtgezet, hij haalt de man niet uit de situatie, die de man als een gevangenis ervaart.

Wat Hij wel doet: Hij creëert een binnenplaats voor hem in die gevangenis. Een plaats waar hij lucht kan scheppen, bewegingsruimte heeft, een stukje van de open hemel kan zien. En: Hij doet iets aan zijn eenzaamheid: Hij laat de man merken dat hij een speciale plek inneemt bij God. Dat kun je lezen in de zin: "De HEER schenkt zijn gunst aan wie Hem trouw is" (4). De man voelt zich gehoord door Hem. "de Heer luistert als ik tot Hem roep. (4)" Je zou kunnen zeggen: God geeft hem wat nodig is om het uit te houden in zijn benarde positie.

Toen ik psalm 4 woord voor woord tot me liet doordringen kwam bij mij telkens weer de naam van Nelson Mandela naar boven. Hij kreeg in Zuid-afrika in zijn strijd tegen apartheid onterecht levenslang. Hij belandde in 1963 in een gevangenis op Robbeneiland. De eerste jaren werd hij belaagd door zijn bewakers. Ze waren grof en beledigend. Hij wist dat thuis zijn vrouw werd bedreigd. De strijd tegen apartheid verliep moeizaam. Ook verloor hij in die jaren zijn moeder en oudste zoon. Hij mocht hun begrafenissen niet bijwonen. Hij zal vast in die jaren geroepen hebben, al was het maar van binnen.

Begin jaren zeventig vroeg hij om een tuintje in de gevangenis. Hij zocht naar een beetje ruimte voor zichzelf, een beetje zin in alle waanzin. Hij moest er wel even op wachten maar uiteindelijk kreeg hij op de binnenplaats een strook van 10 vierkante meter voor een tuintje. (U ziet er een foto van op de liturgie)

Dat tuintje tussen de lelijke grauwe gevangensmuren gaf hem lucht, ruimte. Hij kwam er tot rust. Die binnenplaats leidde hem af van de zorgen, die hij zich maakte over zijn gezin en over de vrijheidsstrijd. Op die groene postzegel van schoonheid was hij gelukkig. Opmerkelijk: Hij gebruikte de plek niet alleen voor zichzelf. Hij deelde de groente die hij daar verbouwde met zijn bewakers. Hij leefde hen voor hoe zij zouden kunnen leven. Ze hoorden geen woorden van wraak, ze kregen geen vergeldende steken onder water.

Na 27 jaar gevangenschap kwam hij vrij. Een paar jaar later ontmoette hij de journalist Richard Stengel. Die bleek op Robbeneiland te zijn geweest om de gevangenis te bekijken waar Mandela had vastgezeten: Het eerste wat Mandela Richard vroeg was niet: "Heb je mijn cel gezien?" maar: "Heb je mijn tuin gezien?" Hij vond dat tuintje belangrijker dan zijn cel. Dat tuintje had hem er doorheen gesleept. Het had hem geholpen het uit te houden in de benauwdheid. Hij had daarin ook zijn biografie verstoppt, die hij schreef in de gevangenis. Dankzij het tuintje ging zijn geschiedenis niet verloren.

De man in psalm 4 vraagt en krijgt zagezegd een tuintje van God. Een binnenplaats waar hij op adem kan komen en kan genieten van een stukje schoonheid. Het bijzondere is dat hij dezelfde houding aanneemt als Mandela ten aanzien van zijn belagers: hij spreekt

geen woorden van vergelding of wraak. Hij zegt en leeft ze voor hoe ze kunnen leven en waar ze het geluk kunnen vinden. Zover kun je blijkbaar komen als onterecht beschuldigd mens, als je jouw kant van het verhaal gehoord weet door God, als je weet dat Hij aan je kant staat en een binnenplaats voor je aanlegt.

Hoe ziet dat tuintje van God eruit? Want dan hebben we het natuurlijk niet over tomatenplanten ofzo. Wat bloeit er in dat tuintje? Volgens psalm 4 bloeien daar vreugde en vrede. Die duiden erop dat God aanwezig is in de situatie. Misschien associeer je ruimte, vreugde en vrede niet zo snel met God. Toch zijn die heel kenmerkend voor Hem. Dat zie je in die 10 geboden die Hij gaf: Daarmee schept Hij ruimte om met vreugde en vrede te leven. Onverklaarbare vreugde en vrede duiden voor de kerk altijd op de aanwezigheid van God, van zijn Zoon Christus, die ook wel Immanuel wordt genoemd: God bij ons. Waar die God komt ontstaat ruimte: bezielde ruimte. Vanuit die ruimte, vreugde en vrede lukt het de man in psalm 4 rustig in slaap te vallen, midden in het onrecht, terwijl er geen oplossing is, geen weg naar buiten.

Misschien herken je je in de situatie van de man uit psalm 4. Dan zou je es kunnen bidden om zo'n tuintje van God. Al is het maar een bloembak, een klein kruidentuintje of een moestuintje. Een paar vierkante meter schoonheid kunnen al zo'n verschil maken in grauwe omstandigheden. Schoonheid met een Ziel, waarin je de aanwezigheid van God ervaart. Het kan soms even duren totdat Hij je een binnenplaats geeft, maar dan heb je ook wat.

Nog een ding over zo'n tuin. Die moet je wel bijhouden, erin werken. Dat deed Mandela in zijn tuin. Maar het geldt ook voor de tuintjes van God in ons leven. We moeten ze bijhouden. Daar spreekt iemand over, die weet waar hij het over heeft. De schrijver van het tweede gedeelte dat we lazen. Hij zit onschuldig in de gevangenis in Rome. Hij schrijft een brief, die bol staat van vreugde aan mensen in het stadje Filippi. God heeft duidelijk een binnenplaats, een tuin voor hem in die gevangenis gecreeerd in Rome. Maar zeg tie: "we moeten zo'n tuin wel bebouwen en bewaren. Vreugde moet je onderhouden: "De Heer moet wel je vreugde blijven." "Wees altijd verheugd" Als je je blijft verheugen, blijft de vrede van God, die alle verstand te boven gaat. Schoonheid moet je cultiveren. Aandacht schenken aan alles wat zuiver is, lieflijk is, eervol, alles wat deugdzaam is en lof verdient. Juist in benauwde tijden.

Wij doen dat nu gezamenlijk in deze kerk. We bidden om nieuwe tuinen van God. En we plegen met elkaar onderhoud aan de tuintjes die er al zijn. Daarom maken we mooie muziek, zingen we prachtige liederen, uiten we ons in woorden van poezie en gebed. We richten ons op de aanwezigheid van God, zijn vreugde, zijn vrede. We verzorgen het tuintje dat Hij gaf in onze benauwdheid. We scheppen een luchtje met Hem op de binnenplaats en ik stel me zo voor dat we net iets makkelijker in slaap vallen dan we hadden verwacht vanavond,

amen.